

1.7.2020

Oikeusministeriökirjaamo@om.fi**Lausuntopyyntö****Asia: Kuluttajan- ja asiakkaansuojan parantaminen henkilöön kohdistuvissa palveluissa (VN/718/2020)**

Sivistystyönantajien lausunto

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua työryhmämietinnöstä koskien kuluttajan- ja asiakkaansuojan parantamisesta henkilöön kohdistuvissa palveluissa.

Työryhmä ehdottaa mietinnössään, että kuluttajasuojalakiin (KSL) lisättäisiin suusi 9 a luku eräistä henkilöön kohdistuvista palveluista sekä säädettäisiin kokonaan uusi laki asiakkaansuojasta julkisyhteisön järjestämissä sekä muissa muun kuin elinkeinoharjoittajan tarjoamissa henkilöön kohdistuvissa palveluissa (asiakkaansuojalaki). Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi asiakasmaksuja koskevaa lainsäädäntöä sekä eräiden muiden lakien täsmennyksiä

Esityksen valmistelu

Sivista pitää erittäin ongelmallisena, että koulutus toimialana on tullut mukaan työryhmän ehdotusten valmisteluun vasta myöhäisessä vaiheessa. Koulutusalan toimijoita ei ole myöskään kuultu riittävästi valmistelussa.

Sivista yhtyykin OKM:n edustajan mietintöön jättämään eriävään mielipiteeseen. Julkisen kasvatus- ja koulutussektorin, ml. korkeakoulutus, asiakkaansuojan kehittäminen tulee toteuttaa hallinnonalan sisällä sen mukaisesti, mikä on tarkoituksenmukaista. Varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja korkeakoulutuksen järjestäjän velvollisuuksia ja lapsen, oppilaan ja opiskelijan oikeussuojan kehittämistarpeita tulee tarkastella kasvatusta, koulutusta ja korkeakoulutusta koskevan lainsäädännön kehittämisen yhteydessä. **Erillistä asiakkaansuojaa koskevaa lakia ei julkisiin kasvatus-, koulutus- ja korkeakoulutuspalveluihin tule säätää.**

Sivistan huomioita ehdotettuun uuteen sääntelyyn

Mietinnössä ei nähdäksemme ole kuvattu tai osoitettu tarvetta kaikkien uuden sääntelyn piiriin kuuluvien toimintojen osalta. Asiakkaansuoja on tarkoitus ulottaa myös virallisen koulutusjärjestelmän piirissä olevaan

koulutukseen, joka on jo nyt tarkoin erityislainsäädännössä raamitettu.

Työryhmämietinnössä ei ole missään kuvattu sitä ongelmaa tai haastetta, jota uudella sääntelyllä virallisen koulutusjärjestelmän osalta ollaan korjaamassa. Esimerkit kohdistuvat terveydenhuoltoon, jossa suojan tarpeen ymmärtää.

Sivista korostaa, että ei ole perustelua säätää vain säätämisen vuoksi.

Mikä on se virhe, mikä koulutuspalvelussa olisi? Ei opi? Ei saa tiettyä arvosanaa? Ei suorita tutkintoa? Ei saa työpaikkaa valmistumisen jälkeen? Voisiko vaatia jotain, jos esim. tutkinnon uudistus kesken opiskelun ja oma pääaine häviää? Entä sitten toisin päin – tilaajan velvollisuudet, eli oppilaan/opiskelijan velvollisuudet, jos aiheuttaa toiminnallaan vahinkoa ja ei täytä sopimusvelvoitteitaan – voisiko esim. opiskelua ja valmistumista laiminlyövä joutua korvausvastuuseen, kun oppilaitos ei saa opintosuorituksen ja valmistumisen perusteella maksettavaa osaa valtion rahoituksesta?

Lakiehdotuksen tavoitteeksi todetaan kilpailuneutraliteetin edistäminen ja samanlaisen sääntelyn kohdentaminen julkisiin sekä yksityisiin toimijoihin.

Esitetty asiakkaansuojalaki toimisi täysin päinvastoin, sillä se asettaisi muut yksityisessä muodossa toimivat koulutuksen järjestäjät kuin yliopistot ja ammattikorkeakoulut täysin erilaiseen asemaan kuin kunnalliset koulutuksen järjestäjät, samoin siis niiden opiskelijoiden oikeusasema olisi erilainen. Tätä ei ole millään tavoin avattu tai perusteltu.

Tämä on vastoin ylläpitäjäneutraliteetin periaatetta, jonka mukaan koulutuksen järjestäjien kohtelun tulee olla samanlaista järjestäjän muodosta riippumatta. Ongelma juontuu siitä, että suoja on selkeästi rakennettu terveydenhuollon kautta ja koulutuksen sektoria ei millään tavalla ole arvioitu tai huomioitu erikseen.

Lakiehdotuksessa järjestäjätahot on jaettu kahteen kastiin: 1 §:n 1 momentin 1 kohdan toimijat (kunta, kuntayhtymä, kela, valtio, YO, AMK) sekä 2 kohdan toimijat (luvan- tai ilmoituksenvaraisia palveluita tarjoava muu kuin julkinen taho tai elinkeinonharjoittaja). Jaottelua on useassa kohdassa perusteltu sillä, että 2 kohdan toimijoiden tuottama palvelu *perustuu yleensä sopimukseen*. **Tämä ei pidä paikkaansa koulutusjärjestelmän osalta.** Jako ei ole millään tavalla perusteltu. Perusasteella ja toisella asteella sekä korkeakoulutuksessa koulutus ei perustu sopimukseen järjesti sen kunta tai yksityisessä muodossa toimiva. Vapaan sivistystyö tai taiteen perusopetuksen piiriin kuuluva koulutus taas sisältää asiakasmaksujen perintää ja sopimuksen syntymisen (usein sitova ilmoittautuminen kurssilla/opetukseen) oli kyse kunnan tai yksityisen järjestämästä koulutuksesta.

Järjestäjätahosta riippumatta valtionosuuden piirissä olevaa koulutusta tulisi kohdella yhdenvertaisesti.

KSL 9a luvun säätäminen on perusteltu, jotta oikeustilaa saadaan selkeytettyä. Samoin ei ole mitään estettä, miksei markkinaehtoinen koulutus voisi olla suoraan KSL 9 a luvun piirissä järjesti sen kunta tai muu viranomainen tai yksityinen toimija.

Sen sijaan **virallisen koulutusjärjestelmän piiriin kuuluvaa koulutusta ei lähtökohtaisesti tulisi sisällyttää asiakkaansuojan piiriin**, sillä ei ole osoitettu ongelmaa, jota tällä ratkotaan ja ”palvelun tilaajan” oikeudet on turvattu erityislainsäädännössä. Koulutus kohdistuu pääasiassa ryhmään, ei yksilöön, jolloin kollektiiviset turvakeinot ovat toimivampia.

Asiakkaansuojalain soveltamisalan asianmukaisuus

Sivista huomauttaa, että koulutusta koskevassa lainsäädännössä koulutuksen järjestämisen lähtökohtana on ylläpitäjäneutraalisuus.

Kiinnitämme tältä osin huomiota 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan väliseen suhteeseen koulutuspalveluiden osalta. Pykälän 1 kohta koskee julkisia koulutuspalveluita (esim. perusopetus, lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus) kunnan tai kuntayhtymän ollessa koulutuksen järjestäjä. Pykälän 2 kohta puolestaan koskisi vastaavaa luvanvaraista koulutusta yksityisen tahon toimiessa koulutuksen järjestäjänä.

Edellä mainitut koulutuksen järjestäjät olisivat lain mukaan osittain eri asemassa. Yksityisen koulutuksen järjestäjän osalta markkinointiin sovellettaisiin lakiehdotuksen 3 §:n mukaan suoraan kuluttajansuojalain 2 lukua ja 10 §:n mukaan kilpailu- ja kuluttajavirastossa 2a -luvussa säädettyä kuluttajaneuvontaa. 11 §:n mukaan kuluttajariitalautakunnalle taas tulisi toimivalta yksityisten järjestämään koulutukseen (pl. korkeakoulut).

Ehdotetussa muotoilussa poiketaan nykyisin käytössä olevasta ylläpitäjäneutraalisuudesta. Julkisissa koulutuspalveluissa opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet säädetään samalla tavalla ylläpitäjätahosta riippumatta. Miksi tässä yhteydessä lähdetään erillissä ääntelyn tielle? Tätä ei voi pitää perusteltuna. Perusopetuksen oppilaista 4% ja toisen asteen opiskelijoista noin viidesosa opiskelee yksityisten ylläpitämässä koulutuksessa. Ei ole mitenkään perusteltua asettaa tässä kuntaa ja yksityistä koulutuksen järjestäjää eri asemaan.

Kokonaisuudessaan ehdotetussa uudessa sääntelyssä piilee iso riski siihen, että oppilaitosten hallinnollinen työ lisääntyy merkittävästi ja siihen käytetyt resurssit ovat pois varsinaisesta tehtävästä, opetuksesta ja tutkimuksesta.

Tiivistelmä lausunnosta:

Sivistystyönantajat ei kannata työryhmämietinnössä ehdotetun kuluttajan- ja asiakkaansuojan ulottamista virallisen koulutusjärjestelmän piiriin kuuluvaan koulutukseen.

On tärkeää, että koulutuslainsäädännön ylläpitäneutraalisuusperiaatetta noudetaan kaikessa koulutusta koskevassa sääntelyssä myös tulevaisuudessa.

Helsingissä 1.7.2020

Sivistystyönantajat ry

Laura Rissanen

johtaja

041 540 450

Suvi Huotari

työmarkkinalakimies

040 716 3264